

Lufta e Jutas dhe Masakra e Livadheve Malore

Rritja e Tensionit Çoi drejt Luftës së Jutas

Tre vjet pasi pionierët e parë shenjtore të ditëve të mëvonshme mbërritën në Luginën e Solt-Lejikut, qeveria e Shteteve të Bashkuara organizoi Territorin e Jutas dhe e caktoi Brigam Jangun si guvernatorin e parë të territorit. Në mes të vitit 1857, udhëheqës të shenjtoreve të ditëve të mëvonshme dëgjjuan thashetheme se qeveria federale mund ta zëvendësonte Brigam Jangun me një guvernator të ri të Territorit të Jutas, i cili do të mbështetej nga një numër i madh trupash federale. Më 24 korrik 1857 Presidenti Brigam Jang ishte me një grup shenjtoreësh duke festuar përvjetorin e 10-të të mbërritjes së tyre në Luginën e Solt-Lejikut, kur mori vërtetimin e lajmit të mëparshëm se një ushtri po vinte drejt Solt-Lejk-Sitit.

Në vitet e shkuara, mosmarrëveshjet dhe keqkomunikimet kishin çuar në një gjendje të tensionuar në rritje midis shenjtoreve të ditëve të mëvonshme dhe zyrtarëve të qeverisë së Shteteve të Bashkuara. Shenjtoret dëshironin të qeveriseshin nga udhëheqës që do t'i zgjidhnin vetë dhe i kishin hedhur poshtë udhëheqësit e caktuar federalë, të cilët nuk kishin të njëjtat vlera me ta, disa prej të cilëve ishin të pandershëm, të korruptuar dhe të pamoralshëm. Disa nga zyrtarët federalë besonin se veprimet dhe sjelljet e shenjtoreve nënkuptonin që ata ishin në kryengritje ndaj qeverisë së Shteteve të Bashkuara.

Presidenti i Shteteve të Bashkuara, Xhejms Bjukenën, dërgoi afërsisht 2.500 trupa drejt Solt-Lejk-Sitit për ta shoqëruar guvernatorin e ri në mënyrë të sigurt për në Juta dhe për ta shtypur atë që ai mendoi se ishte një kryengritje mes shenjtoreve. Ky vendim u mor pa informacionin e duhur rreth situatës në Juta (shih *Church History in the Fulness of Times Student Manual*, bot. i 2-të [Church Educational System manual, 2003], f. 368–371).

Përgatitja për të Mbrojtur Territorin

Në predikime drejtuar shenjtoreve, Presidenti Jang dhe udhëheqës të tjerë të Kishës i përshkruan trupat që po afroreshin si armiq. Ata patën frikë që trupat mund t'i dëbonin shenjtoret nga Juta, siç ishin larguar më parë nga Ohajo, Misuri dhe Illinoisi. Presidenti Jang, i cili prej vitesh u kishte kërkuar shenjtoreve të kursenin drithëra, i ripërtëriu udhëzimet e tij me qëllim që ata të kishin ushqime për të ngrënë nëse do të nevojitej të iknin prej trupave. Si guvernator i Territorit të Jutas, ai gjithashtu e udhëzoi milicinë e territorit që të përgatitej për ta mbrojtur territorin.

Mosmarrëveshja me Vargun e Karrove të Emigrantëve

Një varg me karro emigrantësh duke udhëtuar drejt perëndimit nga Arkanzasi për në Kaliforni, hyri në Juta ndërkohë që shenjtoret e ditëve të mëvonshme po përgatiteshin për ta mbrojtur territorin nga trupat në ardhje të Shteteve të

Bashkuara. Disa anëtarë të vargut me karro u mërzitën ngaqë hasën një kohë të vështirë për të blerë drithërat kaq të nevojshme nga shenjtoret, të cilët ishin udhëzuar ta vinin në ruajtje drithin e tyre. Emigrantët gjithashtu patën mosmarrëveshje me shenjtoret të cilët nuk donin që numri i madh i kuajve dhe qeve të vargut të karrove të përdornin burimet e ushqimit dhe të ujit që shenjtoreve u nevojiteshin për vetë kafshët e tyre.

Gjendja e tensionuar shpërtheu në Sidër-Siti, kolonia e fundit në Juta në rrugën për në Kaliforni. Ndodhën përplasje ndërmjet disa prej anëtarëve të vargut të karrove dhe disa prej shenjtoreve të ditëve të mëvonshme. Disa anëtarë të vargut të karrove kërcënuan se do të bashkoheshin me trupat në ardhje të qeverisë kundër shenjtoreve. Edhe pse kapiteni i vargut të karrove i qortoi shokët e tij që i bënë këto kërcënime, disa udhëheqës dhe kolonë në Sidër-Siti i panë emigrantët si armiq. Kompania e karrove u largua nga qyteti vetëm gati një orë pasi mbërriti, por disa nga kolonët dhe udhëheqësit në Sidër-Siti deshën t'i përndiqnin dhe t'i ndëshkonin burrat që i kishin fyer ata.

Përshpejtimi i Kundërvënies

Ngaqë këta shenjtore nuk e zgjidhën mosmarrëveshjen e tyre me emigrantët sipas mënyrës së Zotit, gjendja u bë shumë më e rëndë. Isak Heiti, kryetari i bashkisë së Sidër-Sitit, majori i milicisë dhe presidenti i kunjit, kërkoi leje nga komandanti i milicisë, i cili jetonte në koloninë aty pranë, në Parouan, që të thërriste milicinë për t'u ballafaquar me njerëzit që i kishin fyer nga vargu i karrove. Komandanti i milicisë, Uilliam Dejmi, një anëtar i Kishës, e këshilloi Isak Heitin që të mos i përfillte kërcënimet e emigrantëve. Në vend që t'ia vinte veshin kësaj këshille, Isak Heiti dhe udhëheqës të tjerë të Sidër-Sitit vendosën t'ua mbushnin mendjen disa indianëve vendas që ta sulmonin vargun e karrove dhe t'ua vidhnin gjedhët, si një mënyrë ndëshkimi për emigrantët. Isak Heiti i kërkoi Xhon D. Lisë, një anëtar vendor të Kishës dhe major i milicisë, që ta udhëhiqte këtë sulm dhe që të dy planifikuan t'ua hidhnin fajin indianëve për veprimin.

Sulmi mbi Emigrantët

Isak Heiti ia paraqiti planin për ta sulmuar vargun e karrove një këshilli të udhëheqësve vendorë në Kishë, komunitet dhe milici. Disa anëtarë të këshillit nuk ishin aspak dakord me planin dhe i kërkuan Heitit nëse ishte këshilluar me Presidentin Brigam Jang lidhur me çështjen. Duke thënë se nuk ishte këshilluar, Heiti ra dakord të dërgonte një lajmëtar, Xhejms Haslamin, për në Solt-Lejk-Siti me një letër që shpjegonte gjendjen dhe që kërkonte se çfarë duhej të bëhej. Megjithatë, ngaqë Solt-Lejk-Siti ishte rreth 400 km larg nga Sidër-Siti, do të duhej për lajmëtarin rreth një javë vrapimi të shpejtë me

kalë për të arritur në Solt-Lejk-Siti dhe për t'u kthyer në Sidër-Siti me udhëzimet e Presidentit Jang.

Pak kohë përpara se Isak Heiti të dërgonte letrën e tij me lajmëtarin, Xhon D. Lija dhe një grup indianësh e sulmuan kampin e emigrantëve në një vend të quajtur Livadhet Malore. Lija e udhëhoqi sulmin, por e fshehu identitetin e tij, që të dukej se u përfshinë vetëm indianët. Disa prej emigrantëve u vranë ose u plagosën dhe pjesa e mbetur i luftuan sulmuesit e tyre, duke i detyruar Linë dhe indianët të tërhiqeshin. Emigrantët shpejt i tërhoqën karrot e tyre në një rreth të ngushtë, ose një vathë, për mbrojtje. Dy sulme shtesë pasuan gjatë një rrethimi pesëditor mbi vargun e karrove.

Në një rast, milicët e Sidër-Sitit mësuan për dy burra emigrantë që ishin jashtë vathës së karrove. Milicët qëlluan mbi ta, duke e vrarë njërin. Burri tjetër shpëtoi dhe ia solli lajmin kampit të karrove që burra të bardhë ishin të përfshirë në sulmet kundër tyre. Ata që i planifikuan sulmet, u zunë tani në mashtrimin e tyre. Nëse emigrantët lejoheshin të shkonin në Kaliforni, lajmi do të shpërndahej që shenjtorët e ditëve të mëvonshme ishin përgjegjës për sulmin ndaj vargut të karrove. Komplotuesit patën frikë se ky lajm do të sillte pasoja të këqija mbi ta dhe njerëzit e tyre.

Masakra e Livadheve Malore

Në përpjekje për të ndalur përhapjen e lajmit që shenjtorët e ditëve të mëvonshme u përfshinë në sulmet ndaj vargut të karrove, Isak Heiti, Xhon D. Lija dhe udhëheqës të tjerë vendorë të Kishës e të milicisë bënë plan që t'i vrisnin të gjithë emigrantët e mbetur, me përjashtim të fëmijëve të vegjël. Duke e vënë në jetë këtë plan, Xhon D. Lija iu afrua emigrantëve dhe u tha se milicia do t'i mbronte nga sulmet e mëtejshme, duke i drejtuar ata që të ktheheshin përsëri të sigurt drejt Sidër-Sitit. Ndërsa emigrantët po ecnin drejt Sidër-Sitit, milicët u kthyen dhe qëlluan mbi ta. Disa indianë, të rekrutuar nga kolonët, u vërsulën nga vendet e fshehjes për t'u bashkuar me sulmin. Nga rreth 140 emigrantë që ishin pjesë e vargut të karrove, u kursyen vetëm 17 fëmijë të vegjël.

Dy ditë pas masakrës, Xhejms Haslami mbërriti në Sidër-Siti me mesazhin e përgjigjes nga Presidenti Jang, që i udhëzonte udhëheqësit vendorë ta lejonin vargun e karrove të largohej në paqe. Kur Heiti i lexoi fjalët e [Presidentit] Jang, ai derdhi lot si fëmijë dhe mundi të thoshte vetëm fjalët: 'Shumë vonë, shumë vonë' " (Richard E. Turley Jr., "The Mountain Meadows Massacre", *Ensign*, shtator 2007, f. 20).

Pasojat Tragjike

Masakra e Livadheve Malore jo vetëm që shkaktoi vdekjen e rreth 120 viktimave, por shkaktoi edhe vuajtje të madhe për fëmijët që mbijetuan dhe për të afërmit e tjerë të viktimave. Disa shenjtorë të ditëve të mëvonshme i morën në shtëpitë e tyre dhe u përkujdesën për fëmijët emigrantë që i mbijetuan

masakrës. Në vitin 1859, zyrtarë federalë morën kujdestarinë për këta fëmijë dhe i kthyen tek të afërmit në Arkanzas. Indianët pajutë gjithashtu vuajtën ngaqë u fajësuan padrejtësisht për krimin.

Udhëheqësit e Kishës Mësuan për Masakrën

"Edhe pse Brigam Jangu dhe udhëheqës të tjerë të Kishës në Solt-Lejk-Siti mësuan për masakrën pak kohë pasi ndodhi, kuptueshmëria e tyre lidhur me gjerësinë e përfshirjes së kolonëve dhe hollësitë e tmerrshme të krimit erdhën pjesë-pjesë me kalimin e kohës. Në vitin 1859 ata i liruan nga thirrjet e tyre presidentin e kunjit, Isak Heitin, dhe udhëheqës të tjerë të njohur të Kishës në Sidër-Siti, të cilët patën rol në masakër. Në vitin 1870 ata i shkishëruan Isak Heitin dhe Xhon D. Linë nga Kisha.

Në vitin 1874 një juri gjyqësore territoriale akuzoi nëntë burra për rolin e tyre në masakër. Shumica prej tyre më së fundi u arrestuan, edhe pse vetëm Xhon D. Lija u gjykua, dënua dhe u ekzekutua për krimin. Një tjetër burrë i akuzuar që u kthye në dëshmitar për shtetin, [në mënyrë vullnetare dëshmoi dhe dha prova kundër të pandehurve të tjerë] dhe burra të tjerë kaluan shumë vjet duke iu shmangur ligjit. Milicë të tjerë, të cilët e kryen masakrën, vepruan gjatë pjesës së mbetur të jetës së tyre me ndjenjën e tmerrshme të fajit dhe të ëndrrave të këqija, të herëpashershme, për atë që kishin bërë dhe parë" (Richard E. Turley Jr., "The Mountain Meadows Massacre", *Ensign*, shtator 2007, f. 20).

150-Vjetori i Masakrës së Livadheve Malore

Presidenti Henri B. Ajring, i Presidencës së Parë, tha:

"Përgjegjësia për [Masakrën e Livadheve Malore] qëndron me udhëheqësit vendorë të Kishës së Jezu Krishtit të Shenjtorëve të Ditëve të Mëvonshme në krahinat pranë Livadheve Malore, të cilët mbanin edhe detyra civile e ushtarake, dhe me anëtarët e Kishës që vepruan nën drejtimin e tyre. . . .

. . . Ungjilli i Jezu Krishtit që ne përkrahim, e urren vrasjen gjakftohtë të burrave, grave dhe fëmijëve. Në të vërtetë, ai përkrah paqen dhe faljen. Çfarë u bë [te Livadhet Malore] shumë kohë më parë nga anëtarë të Kishës sonë përfaqëson një largim të tmerrshëm dhe të pajustificueshëm nga mësimet dhe sjellja e krishterë. . . . Pa asnjë dyshim Drejtësia Hyjnore do ta ngarkojë ndëshkimin e duhur mbi ata që ishin përgjegjës për masakrën. . . .

. . . Na bekoftë Perëndia i Qiellit, bijtë dhe bijat e të cilit ne të gjithë jemi, që t'i nderojmë ata që vdiqën këtu duke shtrirë drejt njëri-tjetrit dashurinë e pastër dhe shpirtin e faljes, të cilat i përfaqëson Biri i Tij i Vetëmlindur" ("150th Anniversary of Mountain Meadows Massacre", 11 shtator 2007, mormonnewsroom.org/article/150th-anniversary-of-mountain-meadows-massacre).

